

Jean-Claude Carrière

PTAČÍ SNĚM

divadelní vyprávění

inspirováno básní
Faríddudína Attára
„MANTIC UTТАIR“

přeložil
Marek Matějka
(pracovní verze)

ZAČÁTEK SNĚMU

Předstupuje Dudek a říká :

DUDEK: Jednoho dne se ptáci z celého světa, ti známí i ti neznámí, shromáždili k velikému sněmu.

Ptáci se shromažďují ke sněmu

DUDEK: Když se všichni sešli, vstoupil Dudek a celý dojatý a plný naděje se postavil mezi ně.

Dudek se staví mezi ptáky. Ujímá se slova.

DUDEK: Drazí ptáci, trávím své dny v zármutku. Vidím mezi námi jen spory a šarvátky, tu o kus území, tu o pár obilných zrn. Tento stav se musí změnit. Dlouhá léta jsem cestoval po nebi i po zemi. Prošel jsem obrovským prostorem a znám mnohá tajemství. Poslouchejte. Máme krále. Musíme se vydat na cestu a nalézt jej. Jinak jsme ztraceni.

PTÁCI: Král! Měli jsme už mnoho králů. K čemu by nám byl další král?

DUDEK: Zadržte, ptáci nevědomí! Ten o němž mluvím je naším opravdovým králem. Sídlí za horou Caf. Jeho jméno zní Simorg. On je pravým ptačím králem. Je blízko nás a my jsme mu vzdáleni. Cesta, která k němu vede není známa. Jít po této cestě vyžaduje lví srdce. Sám to učinit nemohu. Ale styděl bych se žít, aniž bych se o to pokusil.

VOLAVKA: Je jisté, že ten Simorg existuje?

DUDEK: Ano. Jedno z jeho per spadlo v Číně uprostřed noci a jeho pověst se roznesla po celém světě. Tato stopa jeho existence je důkazem jeho slávy. To pero bylo zakresleno. A všechna srdce nesou té kresby otisk. Pohled'te.

Rozloží kousek hedvábí, na kterém je nakresleno pero.

Ptáci přistoupí a prohlížejí si kresbu. Vedle pera je několik čínských znaků. Jeden z ptáků se ptá:

HOLUBICE: Co se tam píše ?

DUDEK: „Vydejte se mě hledat – i kdybyste museli až do Číny.“

Vrabec, neklidný a rozrušený, vykřikne:

VRABEC: Ano! Odejďme! Hořím nedočkavostí poznat svého vládce! V hloubi studně, do níž jsem spadl, chytám se rukou lana! Odejďme!

Zasahuje Sokol, hrdý, drsný, vojensky vystrojený:

SOKOL: Já, Sokol, spočívám na králově paži. Můj život je strohý a disciplinovaný, tak to vyžaduje má služba. Proč bych měl toužit spatřit Simorga, byť jen ve snu? Necítím se na

cestu povolán. Králova paže je mi dostatečnou poctou. Jediné po čem toužím je zůstat po celý život v jeho blízkosti.

DUDEK: Není vždy dobré žít v blízkosti králů. Pohled’.

Vstupuje král. Dudek se postaví vedle krále a vypráví příběh:

DUDEK: Tento král daroval jednomu ze svých otroků honosné šaty. Otroek se v těchto šatech vydal na cestu. Bylo teplo. Vítr zvedal prach. Otroek rukávem svého šatu otřel tvář. Takhle.

Dudek si gestem otírá tvář a dodává:

DUDEK: V tom okamžiku jej dal král narazit na kůl.

SOKOL: No a?

Dudek ukazuje jiného krále.

DUDEK: Jiný král se dozvěděl, že jakýsi žebrák k němu vzplanul horlivou láskou a že o této lásce vypráví po celé zemi.

Objeví se žebrák a zpívá:

ŽEBRÁK: Miluji svého krále, nemiluji nic, než svého krále...

KRÁL: Hej ty! Pojď sem!

Žebrák padne před králem na kolena a tento mu praví:

KRÁL: Pokud mne miluješ vyber si: buďto okamžitě opustíš tuto zemi, nebo ti bude setnuta hlava.

Sklíčený žebrák chvíli váhá a pak praví:

ŽEBRÁK: Raději odejdu.

KRÁL: Setněte mu hlavu!

Jeden z ptáků se zvedne a ptá se krále:

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Ale vždyť je nevinný! Proč jej zabíjet, když tě tolik miluje?

KRÁL: Jeho láska není opravdová, má raději svou hlavu!

Žebrákovi je sřata hlava.

Sokol, který pozorně naslouchal se ptá Dudeka:

SOKOL: Poslouchám tě. Nerozumím přesně tomu, co chceš říct.

Dudek přivádí dalšího krále a praví:

DUDEK: Jiný král vlastnil velice krásného otroka. Velice si jej oblíbil. Dával mu nejkrásnější šaty a měl ho stále na očích.

Na scénu vstupuje krásný otrok, velmi bledý. Dudek vezme jablko a postaví je na otrokovu hlavu řka:

DUDEK: Každý den si otrok kladl na hlavu jablko a král se cvičil v lukostřelbě.

Jeden z ptáků se ptá:

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Proč je ten otrok tak bledý?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Proč asi?

DUDEK: Když šíp zasáhl cíl, tleskal králi celý dvůr.

*Král vystřelí dva šípy, které zasáhnou jablko.
Všichni tleskají. Dudek pokaždé umístí jablko zpět na otrokovu hlavu.
Král se hotoví k vystřelení třetího šípu.*

DUDEK: Avšak jednoho dne byl otrok nešťastnou náhodou zraněn.

*Šíp zraní otroka a ten podklesne.
Král dá průchod svému hněvu:*

KRÁL: Nešiko! Ty imbecile! Jsem nejlepší střelec v celém království! Je to jeho chyba! Musel se pohnout! Dodělejte ho!

*Otrok je dodělán.
Sokol se ptá Dudka:*

SOKOL: Proč mi na všechno odpovídáš příběhem?

DUDEK: Ten, kdo v zemi slepě uplatňuje svou vůli, není králem.

Ptáci se zachvějí. Dudek se obrátí k divákům:

DUDEK: Aby se vyhnuli cestě, vymysleli si ptáci tisíce výmluv. Aby je přiměl k odchodu, vyprávěl jim Dudek tisíce příběhů,. Avšak jejich obavy byly často silnější.

Kačer poodstoupí od ostatních ptáků a vykřikuje:

KAČER: Ne, ne a ne! Odejděte, chcete-li, ale já, Kačer, nikam nejdu. Já, který jsem čistota sama, já, který trávím život ve vodě. Kdo umí plavat tak, jako já? Mám dozajista nadpřirozenou moc. Ne, ne, neodejdu!

Koroptev se postaví ke Kačerovi a praví:

KOROPEV: Já také ne! Jsem Koroptev, mým životem jsou vzácné kameny. Mé srdce vzplanulo láskou k drahokamům. Ta láska mě váže hoře, kde tyto kameny nacházím. Je nemožné ji opustit.

KAČER: Má potrava a můj domov jsou ve vodě. Když se mě zmocní smutek, smyji ho ve vodě. Nemám rád suchou zemi. Jak bych mohl opustit svou vodu?

KOROPEV: Jím kameny a spím na kamenech. Mám ráda kameny, protože kameny jsou věčné. Buď najeznu kameny, nebo zemřu.

DUDEK: Sbohem Kačere, sbohem Koroptev!

Kačer a Koroptev opouštějí sněm. Dudek se s vervou obrací k ostatním:

DUDEK: Poslouchejte. Simorg je zahalen závojem. Když bez závoje zjeví svou tvář zářící jako slunce, což činí velice zřídka, zaplaví zemi tisíce stínů. Tyto stíny jsou ptáci. Vy. Jste pouhý Simorgův stín. Co je vám tedy po životě či po smrti? Kdyby Simorg chtěl zůstat skryt, nikdy by svůj stín nevyslal. A on jej vyslal. Ale protože jej nemůžeme vidět přímo, stvořil zrcadlo ve kterém se odráží.

HOLUBICE: Co je to za zrcadlo?

DUDEK: Tvé srdce.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Proč stále mluvíš v hádankách?

DUDEK: Neodpověděl jsem už?

*Mezi ptáky roste neklid a vzrušení.
Volavka se ptá:*

VOLAVKA: Nemohu se dočkat až vyrazím, ale mám strach. Jaký je přesně ten král? Řekni mi to!

DUDEK: Pohleď na tuto princeznu.

Vstoupí princezna doprovázená komornou.

DUDEK: Jednoho dne na procházce uvidí otroka výjimečné krásy. V tom okamžiku jí zradí srdce.

*Objeví se otrok. Princezna je pohnuta, avšak otrok ji nevidí.
Komorná se ptá princezny (jeden z ptáků klade otázky a Dudek odpovídá namísto princezny):*

KOMORNÁ-HOLUBICE: Co je ti, princezno?

PRINCEZNA-DUDEK: Zmocňuje se mě láska. Jsem hotova vzdát se cti i života.

KOMORNÁ-HOLUBICE: Láska k otroku?

PRINCEZNA-DUDEK: Víím. Nemohu s ním navázat poměr. Avšak nepromluvíím-li s ním, zemřu sténajíc.

KOMORNÁ-HOLUBICE: Co přesně by sis přála?

PRINCEZNA-DUDEK: Chtěla bych se těšit z jeho přítomnosti, aniž on by se o tom dozvěděl.

KOMORNÁ-HOLUBICE: Dnes v noci ho k tobě tajně přivedeme, a on se o tom nedoví.

Komorná přistoupí k otrokovi a ilustruje následující vyprávění:

KOMORNÁ-HOLUBICE: Tajně jsem otroka vyhledala a jako bych se s ním chtěla rozptýlit, požádala jsem ho o dva poháry vína. Do jeho poháru jsem přisypala omamný prášek a on brzy ztratil vědomí. S příchodem noci jsme jej tajně přenesli k princezně.

Obličej otroka je zakryt závojem.

KOMORNÁ-HOLUBICE: Usadili jsme ho na zlatý trůn a hlavu mu ozdobili perlami. O půlnoci otevřel oči.

Závoj je odstraněn. Otrok je omráčen úžasem. Místo něj mluví Sokol:

SOKOL: Kde jsem? Co je to za palác? Odkud se vzaly ty koberce? Ty svíce s vůní ambry? Ta hudba?

V té chvíli vstupuje princezna. Otrok je ohromen její krásou.

SOKOL: Kdo jsi? Jsem oslněn krásou tvé tváře.

Princezna k němu přistoupí a obejmě jej.

SOKOL: Jsem ohromen. Ztratil jsem rozum i život. Nejsem už na tomto světě a přesto nejsem ani na onom.

PRINCEZNA-DUDEK: Máš žízeň?

SOKOL: Palčivou žízeň.

PRINCEZNA-DUDEK: Zde je víno.

Pijí. Poté se uloží na postel a oddávají se lásce, zatímco komorná pokračuje v příběhu:

KOMORNÁ-HOLUBICE: Po celou noc se jas vína odrážel ve světle svic. Po celou noc byl otrokův pohled připoután k tváři princezny. Po celou noc jej milovala v slzách.

Princezna se od otroka pomalu vzdálí.

KOMORNÁ-HOLUBICE: Otrok zůstal v tom zvláštním vidění až do úsvitu. Poté jej uspala nová droga a my jej odnesli tam, kde původně byl.

Probudí se vedle jiného spícího otroka.

Vykřikne. Druhý otrok se leknutím probudí a ptá se jej:

DRUHÝ OTROK: Co tě to popadlo?

OTROK: Kde to jsme?

DRUHÝ OTROK: Jak, kde to jsme?

OTROK: Co se stalo? Pomož mi!

DRUHÝ OTROK: Noc skončila, k čemu křik?

OTROK: Škoda! Škoda!

DRUHÝ OTROK: Přestaň už! Co tě to popadlo?

OTROK: To, co jsem viděl, nikdo neuvidí, nikdo!

DRUHÝ OTROK: Co jsi viděl? Vyprávěj mi to aspoň!

OTROK: Nemohu. Jsem zmatený. To, co jsem viděl, jsem viděl v jiném těle. Nic jsem neslyšel, i když jsem slyšel všechno. Nic jsem neviděl, i když jsem viděl všechno.

DRUHÝ OTROK: Ty jsi snil!

OTROK: Nevím zda jsem snil, nevím zda jsem byl opilý.

Otrok se zvedne.

DRUHÝ OTROK: Kam jdeš?

OTROK: Nevím kam jdu. Ale musím odejít. Musím odejít.

Rychle odejde.

Ptáci jsou tímto příběhem nadmíru rozrušeni. Chodí všemi směry, někteří začínají poletovat jako by se již chtěli vydat na cestu.

V ten okamžik vykřikne Andulka:

ANDULKA: Okamžik! Okamžik!

DUDEK: Co chceš, Andulko?

ANDULKA: Zlí mě zavřeli do železné klece, protože jsem tak rozkošná.

DUDEK: No a?

ANDULKA: No a já, která bych se tolik chtěla vznést až ke křídům Simorga, nemohu. Jsem v kleci.

Dudek otevře klec.

Andulka vyjde ven a objeví svobodu. Chvilí zpívá. Poté uvidí Páva, dostane strach a vrátí se do klece.

ANDULKA: Hned od rána mě krmí cukrem. Nosím zlatý náhrdelník. Moje klec mi stačí. Mám svou klec ráda.

DUDEK: Nemáš ani ponětí o štěstí. Nemáš mandli, máš jen slupku z mandle.

Páv, který se právě objevil, rozprostřel svůj ocas. Dudek se jej táže:

DUDEK: A ty?

PÁV: Co já?

DUDEK: Chceš odejít?

PÁV: Nikolivěk. Jsem jiný, než ostatní ptáci. Byl jsem zapuzen ze své říše a ve vyhnanství čekám, až se najde šlechetné srdce, které mi vrátí můj trůn. Co je mi do Simorga! Pohleďte na mých sto tisíc barev!

DUDEK: Vidím sto tisíc barev a vidím též dvě ubohé nohy.

Páv se zastydí za své nohy a chce je schovat.

Všichni ptáci se zasmějí.

Za smíchu odchází shrbený Páv.

Dudek mu ještě na odchodu říká:

DUDEK: V porovnání s oceánem je tvá říše sotva kapkou. K čemu se starat o kapku, můžeme-li mít oceán?

Uvidí Vrabce, který se snaží kradmo odejít. Zastaví jej:

DUDEK: Kam jdeš, Vrabče?

VRABEC: Já?

DUDEK: Ano ty, který jsi byl tak nedočkavý vyrazit!

VRABEC: Já...jsem tak slabý. Jsem křehký jako vlas. Mám sílu menší než mravenec. Velice toužím uvidět Simorga, ale jak se k němu dostat, když jsem tak slabý? Zemřel bych na cestě.

Přichází muž. Pomalu jde. Dudek na něj ukáže.

DUDEK Vzpomínáš si na toho člověka?

VRABEC: Ne.

DUDEK: Býval svatým, dokonalejším než cokoli jiného. Vědomostí a moudrosti měl na rozdávání. Byl ostatním lidem nedostižným vzorem a jako prapor se tyčil nad světem. Když

se chystali ho popravit, řekl jen tato slova:- „Já jsem pravda“. Aby ho ztrestali, uřízli mu ruce a nohy. Krev se řinula z jeho těla a on zbledl. A tak si tento muž rychle počal třít obličej svými uříznutými rukama řka: „Protože krev dává barvu lidskému obličej, použiji ji dnes a obarvím si tvář na rudo. Nechci se nikomu jevit bledý. Mohlo by se zdát, že jsem cítil strach. Chci být rudý. Až se ke mně otočí kat, uvidí před sebou statečného člověka. Svět je pouhou zdechlinou nicoty. Proč bych se bál?

*Muž v tichosti odejde. Ptáci jsou mlčenliví.
Dudek se znovu ujímá slova a burcuje je.*

DUDEK: No? Už nic neříkáte? To máte takový strach ze smrti?

Ptáci neodpoví, jen skloní hlavy. Dudek přechází od jednoho ke druhému:

DUDEK: Tento pták má rád jen svoji klec. Ten zase nechce opustit svou louži, ten svou horu. Tenhle si myslí, že je mravenec. Ten zase, že je král. Tisíce bytostí se s vynalézavostí zabývají pronásledováním zdechliny tohoto světa. A všechny si říkají: proč opouštět to klidné štěstí, kterého si užíváme? K čemu se starat o srdce?

POSLEDNÍ VÝMLUVY

Zdá se, že Ptáci, přesvědčení Dudkem, se začínají připravovat k odchodu. Avšak náhle zaslechneme zpěv Slavíka.

Všichni se zastaví a chvíli naslouchají zpěvu. Vypadají fascinováni.

Dudek hovoří k obecnstvu:

DUDEK: Ve chvíli, kdy se již ptáci chvěli pomyšlením na odchod, zaslechli náhle zpěv Slavíka. Ten zpěv v sobě ukrývá svět plný záhad. Slavík zpíval o zázračných tajemstvích a zavíral tím zobák ostatním ptákům.

Slavík hovoří k ptákům:

SLAVÍK: Zním tajemství lásky. Celou noc zpívám své písně o lásce. Neustále vyučuji novým záhadám. Kdokoli mě poslouchá, ztrácí rozum. Je omámen.

Ukazuje růži, kterou schovával:

SLAVÍK: Když růže začne počátkem jara šířit světem svou libou vůni, otevírám jí zvesela své srdce. Má trápení jsou zapomenuta. Když se růže neukazuje, mlčím. Má tajemství nejsou známa všem, ale růže je určitě zná. Jsem celý ponořen do lásky k růži. Na svou vlastní existenci ani nepomyslím. Netoužím pro sebe po ničem, jen po růži. Dostat se k Simorgovi je nad mé síly. Láska růže Slavíkovi stačí. Jak bych mohl zůstat jednu jedinou noc bez této lásky?

DUDEK: Víš, proč se králova dcera usmála na dervíše?

SLAVÍK: Ne.

Dudek se obrací k Holubici:

DUDEK: Vyprávěj.

HOLUBICE: Jeden král měl dceru, krásnou jako měsíc v úplňku. Bylo nemožné ji spatřit a nezamilovat se přitom do ní. Její oči, přivřené únavou či lehkým opojením, neustále vzbuzovaly vášně. Před třípytem jejích rtů by nejčistší rubín seschnul žárlivostí. A kdyby cukr věděl o chuti těch rtů, rozpustil by se hanbou.

V té chvíli se objeví derviš, spatří princeznu a strne před ní.

Derviš říká:

DERVIŠ: Řízením osudu spatřil tuto zářivou lunu jeden chudý derviš a zahořel k ní divokou vášní. Ten chudý muž svíral v ruce skrojek chleba. Upustil ho na cestu.

Princezna se na okamžik zastaví před dervíšem, usměje se na něj a říká:

PRINCEZNA: Když princezna procházela kolem dervíše, usmála se na něj. Poté se vzdálila jako plamen.

Zmizí.

DERVIŠ: Vida ten úsměv, vrhl se derviš do prachu cesty. Neměl již klid, ani ve dne, ani v noci. Láska k princezně vydrancovala jeho duši.

Vrhá se k zemi a běduje:

DERVIŠ: Copak mě žádný další den nevysvobodí ze zajetí této noci? Copak nebeská lampa navždy zhasla? Od hlavy k patě se brodím v krvi. Pane můj, co znamená tato noc? Je stejně dlouhá a černá jako její vlasy. Hořím v této noci šílenstvím své lásky. Kde je můj život, abych ho strávil vyprávěním o své bolesti? Kde je má trpělivost? Kde je mé štěstí, neslouží-li mé touze? Kde je má ruka, aby mi na hlavu nasypala prach z cesty? Kde je má noha, aby hledala ulici mé přítelkyně? Kde je mé oko, aby mohlo ještě spatřit její tvář? Kde je den, abych během něj křičel a stěžoval si? Co je to za lásku, co je to za bolest, co je to za věc?

V tom okamžiku se objeví princezna a zavolá jej:

PRINCEZNA: Pssst!

Derviš se nezvedne okamžitě.

PRINCEZNA: Ty, kdo spíš... Tady, zvedni hlavu...

Zvedá hlavu, spatří princeznu a třesouc se padne k zemi.

DERVIŠ: Princezno...

PRINCEZNA: Odejdi odsud. Poslechni mne.

DERVIŠ: Nemohu. Nevyháněj mě.

PRINCEZNA: Mí lidé už tě zde nechtějí vidět. Chtějí ti useknout hlavu.

DERVIŠ: V den, kdy jsem se do tebe zamiloval, umyl jsem si ruce nad svým životem. Jsem připraven obětovat ti svůj život, žádáš-li to. Bez tebe jsem bez rodiny, bez přátel, bez trpělivosti. Prodal jsem svět i svůj životem. Otevři mi dveře.

PRINCEZNA: Tvůj dech je chladný. Nedávej už v sázku své srdce. Začni se starat o svůj rubáš. Nejsi schopen vzbuzovat lásku. Odejdi.

DERVIŠ: Každou noc na kraji cesty dávám v sázku svůj život. Jsi slunce, já jsem stín. Jak bych bez tebe mohl existovat?

PRINCEZNA: Ale mezi tebou a mnou není možné nic. Nic. To ti říkám. Tedy odejdi.

DERVIŠ: Nic?

PRINCEZNA: Nic. Zmiz a zachraň si hlavu.

DERVIŠ: Odpověz mi alespoň na jednu otázku.

PRINCEZNA: Jakou otázku?

DERVIŠ: Když si mě potkala, usmála si se na mě?

PRINCEZNA: Ano.

DERVIŠ: Proč?

PRINCEZNA: Když jsem tě uviděla, cítila jsem, že se ztrapníš. Tak jsem se na tebe usmála. Ale neusmála jsem se z lásky. Usmála jsem se z lítosti. Sbohem, neználku.

Zmizí.

Derviš zůstává na zemi, hluboce otřesen.

Dudek dodává ke Slavíkovi:

DUDEK: Růže se neusmívá. Každé jaro se růže Slavíkovi vysmívá. Vyber si lásku, která neumírá.

V té chvíli se ozve hlas Sovy.

Dudek jí praví:

DUDEK: A ty, Sovo, jakou ty si najdeš výmluvu?

SOVA: Já? Já žiji v ústraní, v rozbořeném domě. Narodila jsem se v troskách a líbí se mi tam. Viděla jsem ovšem stovky obydlených míst, ale jedna žijí ve strachu, druhá v nenávisti. Kdo chce žít v míru musí se odebrat mezi trosky.

DUDEK: Když tak smutně pobýváš mezi troskami, je to proto, že tam jsou ukryté poklady.

SOVA: Poklady? Ano, bezpochyby. Poklady se nacházejí pouze v troskách. Mám ráda zlato. Nemůžu se vydat za Simorgem. Mám ráda jen svůj poklad a své trosky.

Vynoří se dva zloději.

PRVNÍ ZLODĚJ: Tak co?

DRUHÝ ZLODĚJ: Cítím strach.

PRVNÍ ZLODĚJ: Já taky. V noci má strach zvláštní pach.

DRUHÝ ZLODĚJ: Po cestě se blíží dva muži.

PRVNÍ ZLODĚJ: Blíží se i pach strachu.

DRUHÝ ZLODĚJ: Velmi silný pach.

Po horské cestě vskutku přicházejí dva muži.

Když se přiblíží, vyskočí před ně oba zloději.

PRVNÍ ZLODĚJ: Stát! Vaše peníze, vaše bohatství!

PRVNÍ POCESTNÝ: Nechte mě jít, nic nemám.

Zloději prvního pocestného očichají a nechají ho jít, aniž by ho byť zběžně prohledali.

DRUHÝ ZLODĚJ: Jdi.

Ptají se druhého pocestného:

DRUHÝ ZLODĚJ: A ty?

DRUHÝ POCESTNÝ: Já také nic nemám.

PRVNÍ ZLODĚJ: Nic nemáš?

DRUHÝ POCESTNÝ: Ne.

PRVNÍ ZLODĚJ: Přitom jsi cítit strachem. Počkej, prošacuji tě.

Zloděj muže prošacuje, ale nic nenajde.

DRUHÝ POCESTNÝ: Říkám vám, že nic nemám. Nechte mě jít, tak jako mého přítele.

DRUHÝ ZLODĚJ: Sundej si šaty.

DRUHÝ POCESTNÝ: Šaty?

DRUHÝ ZLODĚJ: Dělej!

*Pod touto hrozbou si začíná svlékat šaty. Brutálně mu pomáhají.
Stále není vidět žádná známka bohatství.*

DRUHÝ POCESTNÝ: Vidíte přece, že nic nemám! Říkal jsem vám to! K čemu je dobré trhat mi šaty?

PRVNÍ ZLODĚJ: A odkud se bere ten pach strachu?

DRUHÝ POCESTNÝ: Pach strachu? Jaký pach strachu?

DRUHÝ ZLODĚJ: Dřív než odsud odejdeš potřebujeme odpověď! Máš strach! Proč máš se bojíš, když nic nemáš?

DRUHÝ POCESTNÝ: Nemám strach! Nemám...

*V tom okamžiku zazní velice hlasitý a dlouhý pšouk.
Zloději se podívají pocestnému na zadek.*

PRVNÍ ZLODĚJ: Tak tady jsi to schovával?

Vytáhnou mu ze zadku ruličku zlatých mincí.

Dudek si peníze vezme a hodí je Sově řka :

DUDEK: Zlato je jako kulhavý osel. Váží hodně, ale hodnotu nemá žádnou. Vrať se ke svým troskám a zahrab se tam!

První pocestný ještě k sově prohovoří:

PRVNÍ POCESTNÝ: Jednoho dne jsem vydělal dvě bronzové mince. Dal jsem si jednu minci do jedné ruky a druhou do druhé. Kdybych měl obě mince v jedné ruce, celou noc bych neusnul.

Dudek se obrací k ptákům

DUDEK: Ještě váháte?

Ptáci neodpovídají

DUDEK: Jeden muž odjel do Persie. Když se vrátil domů, neměl nic. Přišel o peníze, o sílu – a dokonce o jedno oko. Jeho rty byly suché. Přátelé se ho ptali: „Co se stalo?“ Odpověděl: „Náhodou jsem procházel kolem jednoho domu. Dveře byly otevřené. Viděl jsem mlčící muže. Byli čistí. Po ruce měli karafu zrádného vína. Nevím nic, jen že jsem o všechno přišel“ Přátelé se ho tedy zeptali: „Ale co udělali? Co ti řekli?“ Muž odpověděl: „Řekli mi jen: pojd' dál.“

*Vyprávění je přijato s udiveným tichem.
Poté se jeden z ptáků zeptá:*

PTÁK: Co tenhle příběh znamená?

DUDEK: „Řekli mi jen: pojd' dál“

VOLAVKA: Ale řekni nám, proč máme opustit náš život?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: K čemu toužit po tak strašné cestě?

VOLAVKA: Kde najdeme sílu?

DUDEK: Ptáci bez ctižádosti!

Ptáci, zaraženi tónem jeho hlasu, ztichnou a poslouchají.

DUDEK: Zašijte si zobák. Přestaňte se zvát mravenci a žebráky. Spolkněte vaše výmluvy. Láska miluje těžké věci. Jakoukoli sklizeň sežehne ohněm. Neváhejte, opusťte dětství, vyšlete nohy vpřed a mávejte křídly! Pokud se všichni spálí, spálíme se také!

Dudek se staví do čela a říká:

DUDEK: Na cestu.

Ptáci se seřadí za dudkem. Všichni společně odlétají.

V POUŠTI

*Chvilí letí pomalu a mlčky.
Poté se na nás obrátí Dudek:*

DUDEK: Nejprve museli překonat dlouhou rozpálenou poušť. Neustále tam foukal vítr. Ze země se občas ozýval řev. Jindy zase vládlo hluboké ticho.

Ptáci za letu kladou otázky:

VOLAVKA: Proč je ta cesta tak pustá?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Co budeme jíst a pít?

VRABEC: Je mi horko, bolí mě oči.

HOLUBICE: Řekni nám, co nás čeká zítra a co potom.

PTÁK DVOJENEC: Vyprávěj nám o zvyklostech u Simorgova dvora.

SOKOL: Jak se máme chovat? Vysvětli nám to, víš-li.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Oslepuje mě vítr. Nevidím kam mě nesou má křídla.

Jeden z ptáků zůstává pozadu a říká:

PROVINILÝ PTÁK: Nemohu dál. Jsem plný chyb.

Dudek mu letí na pomoc.

DUDEK: No tak, leť, nevzdávej to!

PROVINILÝ PTÁK: Tíha mých vin mě stahuje k zemi.

DUDEK: Kupředu!

PROVINILÝ PTÁK: Nemůžu! Padám! Jsem bídák!

*Dudek ho donutí vydat se znovu na cestu.
Nato se na Dudka obrací Vrabec:*

VRABEC: Já to taky vzdávám. Cítím, že to vzdávám.

DUDEK: Ale proč?

VRABEC: Proč? Ty se mě ptáš proč? Neříkal jsem ti snad, že mám zženštilou a nestálou povahu? Umím jen přeskakovat z větve na větev. Chvilí jsem zhýralec a chvilí asketa. Víš, nejsem upřímný.

DUDEK: To se stává každému. Leť a očisti své srdce od rzi.

VRABEC: Stává se mi, že se opiji.

DUDEK: No a?

VRABEC: A jindy zas piji jenom vodu. Nevím proč.

DUDEK: Co budeš pít v této poušti?

Pták je zaražený a neodpovídá. Dudek dodává :

Dost možná svou krev.

Jiný pták padá k zemi řka:

PTÁK DVOJENEC: Nemohu jít dál.

DUDEK: Proč, ptáku?

PTÁK DVOJENEC: Jsem svým vlastním nepřítelem. Nevidíš to? Je se mnou zloděj, který mě má zastavit. Neznám ho, ale mám ho v sobě. Cítím ho. Když se odvážím dál, zaútočí a zabije mě.

Pták dvojenec se odmlčí.

Dudek mu s něhou vypravuje:

DUDEK: Znával jsem jednoho staříčkého hrobaře. Zeptal jsem se ho: „Strávil jsi celý život kopáním hrobů v zemi. Co podivuhodného jsi tam spatřil? – „Podivuhodného jsem spatřil to“, odpověděl, „že sice sedmdesát let kopy hroby, a přitom jsem do nich ani jedinkrát nepohřbil své touhy.“

Pták dvojenec setrvává v zamyšlení.

Světla slábnou.

HOLUBICE: Zdá se mi, že přichází noc.

DUDEK: Zůstaňme na noc zde.

Přistávají, zatímco se zcela setmí.

Náhle přilétá netopýr a ptá se jich:

NETOPÝR: Co tady děláte?

HOLUBICE: Odpočíváme.

NETOPÝR: A proč odpočíváte? Odpočívám snad já?

HOLUBICE: Jsme unavení.

NETOPÝR: Slyšeli jste něco o slunci?

VOLAVKA: Od včerejšího večera ne, Netopýre.

NETOPÝR: V tom případě vstávejte! Vraťte se zpět! Rychle! Jste ve velkém nebezpečí! No tak, vzhůru!

Ptáci zneklidní.

HOLUBICE: Jaké nebezpečí? O čem to mluvíš?

NETOPÝR: No tak, vzhůru! Víím, o čem mluvím! Už tak dlouho jsem neviděl slunce! Letím už celé roky, stále ve tmě. Jak jsem letěl, ztratil jsem křídla i peří a řekl jsem si: možná jsem se dostal za slunce.

VRABEC: Jsi ješitný blázen. Prostě jsi se ztratil.

NETOPÝR: Ztratil? Já? Při hledání slunce jsem zaletěl tak daleko, že jsem se dostal na druhou stranu.

HOLUBICE: Sníš. Říkáš, že jsi přišel o křídla a peří při hledání slunce. Ale vždyť jsi potmě nemohl vidět na cestu. Jak bys tedy po ní mohl jít? Jak by se mohl k měsíci vznést mravenec, který zůstal na dně studny?

NETOPÝR: Jestli chcete spát, spěte. Noc čeká na můj let. Budu se potmě ptát na zprávy o slunci.

Odlétá.

Ptáci chvíli spí.

Některých ptáků se zmocňuje strach a prchají.

Dudek se obrací k publiku:

DUDEK: Na začátku byly ptáků stovky a stovky tisíc. Celý svět byl plný ptáků, kteří se vydali na cestu. Avšak mnozí se zastavili u kraje cesty. Jiní odcházeli tajně, za noci.

Noc mizí.

Vrací se světla.

DUDEK: Ti, kteří zbyli, vzlétali každého rána a znovu se vydávali na cestu.

Ptáci se budí, protřásají peří a vzlétají.

DUDEK: Jednoho dne z výšky spatřili malou nehybnou skvrnu na poušti. Přiblížili se k ní a uviděli, že je to poustevník.

Letí nad poustevníkem. Dudek na něj dvakrát volá:

DUDEK: Ohó!

POUSTEVNÍK: Ohó!

DUDEK: Ohó!

POUSTEVNÍK: Ohó!

*Ptáci se snášejí vedle něj na zem.
Poustevník má dlouhý vous. Dudek se ho ptá:*

DUDEK: Ty jsi stále zde?

POUSTEVNÍK: Stále.

DUDEK: A pověz mi, našel jsi odpověď?

POUSTEVNÍK: Odpověď na co?

DUDEK: Na otázku, kterou jsi si kladl.

POUSTEVNÍK: Ne, nenašel jsem odpověď.

VOLAVKA: A co je to za otázku?

VRABEC: Ano, ano, co je to za otázku?

POUSTEVNÍK: Opravdu ji chcete znát?

Ptáci ve své řeči horlivě přitakávají.

POUSTEVNÍK: Tak poslouchejte.

Ptáci ztichnou.

POUSTEVNÍK: Byl jsem, myslím, vcelku počestným člověkem. Měl jsem ženu a několik dětí. Od jisté doby mě začala trápit silná chuť na baklažán. Touha jíst baklažány mě neopouštěla ve dne a ni v noci. Zároveň jsem si říkal, něco mi říkalo, že sním-li baklažán, postihne mě neštěstí. Velké, strašlivé neštěstí. Snažil jsem se myslet na něco jiného. Na práci. Na rodinu. Na pomeranče. Na ovce. Ale stále se mi vracel ten baklažán. Baklažán.

Na chvíli se odmlčí. Ptáci si dávají pozor, aby ho nepřerušili otázkou.

POUSTEVNÍK: Nakonec, jak si domýšlíte, jsem touze podlehl. Moje matka sehnala baklažány, připravila mi je, výborně, a já je začal jíst. Ale nebyl jsem ještě ani v půlce prvního baklažánu, když někdo zabušil na dveře. Vstoupil muž a položil na stůl hlavu mého syna. Mému synovi právě usekli hlavu.

Hluboké ticho.

POUSTEVNÍK: Rozhodl jsem se strávit zbytek života hledáním souvislosti mezi požíváním baklažánů a useknutou hlavou mého syna. Všechno jsem opustil, úplně všechno, přišel jsem sem a od toho dne hledám odpověď na tuto otázku.

VOLAVKA: A na nic jsi nepřišel?

POUSTEVNÍK: Na nic.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: A jak tady v poušti mezitím žiješ?

POUSTEVNÍK: Jak vidíte, přemýšlím.

Na chvíli se odmlčí.

Dosti hrubým hřebenem si češe svůj dlouhý vous.

Najednou se Holubice dá do smíchu. Poustevník se na ní překvapeně podívá a zeptá se jí:

POUSTEVNÍK: Proč se směješ?

HOLUBICE: Směji se protože vím proč.

POUSTEVNÍK: Proč co?

HOLUBICE: Proč si nenašel odpověď?

POUSTEVNÍK: A proč jsem nenašel odpověď?

HOLUBICE: Protože nemyslíš na svou otázku.

POUSTEVNÍK: Já? Vždyť nemyslím na nic jiného.

HOLUBICE: Omyl. Myslíš jen na svůj vous.

Poustevník, který si česal vous se okamžitě zarazí a říká:

POUSTEVNÍK: Máš pravdu. Vidím, že máš pravdu. Naprostou pravdu máš. Poslouchej mě, jednoho dne, když jsem tu byl už několik měsíců, možná rok, jsem najednou na zemi uviděl něco lesklého. Lesklý kámen. Zvedl jsem ho. Podívejte, tady je. Je to slída.

Ukazuje malý kámen, který při česání vousu používá jako zrcadlo.

POUSTEVNÍK: Podíval jsem se na sebe do slídy a zjistil jsem, že mám nádherný vous. A tak jsem rychle sebral kousek dřeva, vyřezal jsem si z něj hřeben a začal o svůj vous pečovat! Česat a udržovat vous!

Během toho, jak mluví postupně zneklidní. Rozčílí se na sebe.

POUSTEVNÍK: A máte pravdu! Začal jsem myslet jen na svůj vous! Předtím jsem myslel jen na baklažány a potom v poušti jen na vousy! Celý svůj život jsem obětoval vousu!

Vstane, začne si trhat vous a házet chlupy na všechny strany:

POUSTEVNÍK: Ale s tím je konec! Uvidíte: vyrvu si ten zatracený vous! Prokletý vous! Trhám ho! Zahazuji! Vítr ho odnese! Brzy už nebudu mít žádný vous! Vůbec žádný! Ani chloupek vousu!

*V té chvíli se holubice znovu začne smát.
Poustevník se zaraženě zastaví, podívá se na ni a ptá se:*

POUSTEVNÍK: Proč se směješ ?

HOLUBICE: Proč se směji? Protože i teď myslíš jenom na svůj vous!

*Všichni ptáci se dají do smíchu.
Zanechají poustevníka samotného v poušti. Stojí zmatený uprostřed zbytků svého vousu.
Dudek říká ptákům:*

DUDEK: Pojdme, ptáci hbitých křídel. Seberte ve svých srdcích odvahu a vyražme, neboť se zvedá šťastný vítr. Pojdme, ptáci plní zahálky a zvědavosti!

Znovu dávají do letu nad pouští.

HOLUBICE: Dostaneme-li se před Simorga, na co se ho máme zeptat?

DUDEK: Zeptej se ho na to, po čem nejvíc toužíš.

HOLUBICE: Nejvíc toužím jej spatřit.

DUDEK: V tom případě se ho neptej na nic.

VOLAVKA: Ale řekněte mi: jaké mu přineseme dary?

DUDEK: Přines do Simorgovy země, to co tam není.

VOLAVKA: Vědění má, zná tajemství...

DUDEK: Daruj mu svou horlivost a své utrpení.

SOKOL: Podívej, tamhle!

VRABEC: Kde?

SOKOL: Nejde tam nějaký vrabec pěšky?

*Objeví se pták, který pomalu kráčí napříč pouští.
Ptáci se snesou kolem něj.*

HOLUBICE: Kde se tu bereš?

VRABEC: Jsi sám?

SOKOL: Proč nepoužíváš křídla?

Pták odpovídá, aniž by se zastavil:

PTÁK-CHODEC: Učinil jsem předsevzetí přejít tuto poušť po svých. Pěšky. Chtěl jsem jít za Simorgem...

VRABEC: A viděl jsi ho?

PTÁK-CHODEC: ..a tak jsem vyrazil a pěšky jsem přešel poušť.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Musel jsi hodně trpět.

PTÁK-CHODEC: Šel jsem čtrnáct let.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: A dostal ses až na konec pouště?

PTÁK-CHODEC: Ano.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Je to ještě daleko?

PTÁK-CHODEC: Pěšky už ani nevím.

SOKOL: A viděl jsi Simorga?

VOLAVKA: Jaký je?

PTÁK-CHODEC: Simorga? Ne. Neviděl jsem Simorga. Když jsem došel na konec pouště, řekl jsem si: hle, zde je ta země, kterou jsem vzýval ve svých horlivých motlitbách. Mé předsevzetí je splněno. Rozhodl jsem se jít zpět.

VOLAVKA: Vzdal ses setkání se Simorgem?

PTÁK-CHODEC: Dosáhl jsem veškeré dokonalosti, které jsem schopen. Je zbytečné chodit dál.

VOLAVKA: A vracíš se zase pěšky?

PTÁK-CHODEC: Zase pěšky. Musím být věrný svému předsevzetí. Šťastnou cestu.

Odejde.

Ptáci se znovu dávají do letu.

Zasáhne je bouře. Jsou stále slabší, téměř na pokraji smrti.

VOLAVKA: Pohleďte, pod námi, všechny ty zdechliny odvážných ptáků.

HOLUBICE: Smrt na ně čekala na tom či onom místě.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Čím dále jdu, tím větší mám strach ze smrti.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Myslím, že přijdu o život u příští překážky.

DUDEK: Copak nevíš, že život, dlouhý či krátký, sestává jen z několika výdechů? Kdokoli se narodí, zemře. Jde do země a vítr ho rozptýlí. Nejsi nic než kapka vody smíchaná se zemí.

V tom okamžiku se z pouště vynoří stařec a zařve:

STAŘEC: Co ty víš o smrti?

Vida překvapení ptáků, dodává:

STAŘEC: Žádný člověk, ani mladý, ani starý, nikdy nedokázal náležitě mluvit o smrti.

VRABEC: Jak to víš? Kdo jsi?

STAŘEC: Bydlím tady, na samém konci pouště. Zcela jsem se odloučil od světa. Vidím přicházet opovážlivé cestovatele a říkám jim: Odevzdejte mi své svršky a svou pozůstalost! Tam kam jdete, to nebudete potřebovat.

Snaží se ptáky uchvátit. Ptáci vzdorují.

HOLUBICE: Máme zde zemřít?

STAŘEC: Chcete-li jít dál, něco musí zmizet. Já viděl umírat Fénixe.

Chystá se k odchodu. Ptáci ho doženou a zastaví.

HOLUBICE: Fénixe?

VRABEC: Ty jsi viděl Fénixe?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Fénix existuje?

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Fénix umírá?

STAŘEC: Ano. Viděl jsem ho. Je to krásný pták. Má neskutečně dlouhý a pevný zobák, posetý otvory jako flétna. Z každého otvoru vychází jeden zvuk a v každém zvuku se skrývá jedno zvláštní tajemství. Když začne hrát na svůj zobák, ptáci i ryby zneklidní. Nejdivočejší zvířata zmlknou. Fénix žije přibližně tisíc let a zná přesný okamžik své smrti. Když ta chvíle přijde, shromáždí okolo sebe Fénix hromadu listů a začne bolestně, ze samé hloubi srdce, vyrážet nářikavý křik.

Zatímco vypravuje, rozprostírá před sebou na zemi velký kus černé látky.

STAŘEC: Všichni ptáci se slétají podívat se na jeho velkolepou smrt a všichni se po jeho příkladu rozhodují zemřít.

Ticho.

Jedna po druhé odkládají postavy jejich ptáčích převleky do černé látky.

Když skončí, stařec pokračuje:

STAŘEC: Když Fénixovi zbývá poslední nádech života, začne mávat křídly a peřím. Ten pohyb zapálí oheň. Oheň zapálí listy. Po chvíli je ze dřeva i z ptáka jen uhlík a poté popel.

Avšak ve chvíli kdy dohasíná poslední jiskřička, objeví se uprostřed teplého popela malý Fénix.

V tichu, které následuje, zvedají všichni oči k nebi, pomalu, jako by sledovali vzlet nového Fénixe.

Poté stařec zabalí ptačí převleky do velké černé látky a odchází do pouště, pravíc:

STAŘEC: Po celý život jsem měřil vítr. Až mě ten život opustí a najdete-li mne, pohřbete mě, kde chcete a nazdar.

Zmizí.

Najednou se jeden z ptáků zvedne. Je to Sokol:

SOKOL: Pohled'te!

Všichni se shluknou okolo něj a snaží se vidět.

VRABEC: Co vidíš?

SOKOL: Tamhle! Hora! Je vidět i vstup do nějakého údolí! Vidíte to?

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Ne! Já nic nevidím!

SOKOL: Ale ano! Přímo před námi!

VRABEC: Ale ano! Vidím to!

VOLAVKA: Ano! Tamhle!

SOKOL: Jsme u cíle! Přešli jsme poušť!

DUDEK: Pomalu, ptáci! Klid. Nemylte se. Ještě nejsme u cíle. Cesta neskončila.

HOLUBICE: Co to říkáš?

DUDEK: Poušť je jen vstupní hala.

HOLUBICE: Ale co všechna naše zranění?

DUDEK: Jsi-li raněna, nikomu to neříkej. Opravdová bolest začíná až tady.

VRABEC: Já odcházím. Vracím se zpět.

DUDEK: Žádný pták se ještě z pouště nevrátil živý.

VOLAVKA: Nemůžeme jít dál! A nemůžeme se vrátit zpět!

DUDEK: Vyžeňte strach ze svých duší. Poslouchejte mě. Musíme projít sedm údolí, jedno po druhém. V každém údolí se skrývá tajemství, které musíme objevit. Nikdo, kdo prošel sedmi údolími se dosud nevrátil. Nevím tedy, co přesně nás čeká na druhé straně.

VOLAVKA: Znáš jména těch údolí?

DUDEK: První údolí je údolím Hledání.

*Nehybně stojí.
Ozve se hudba.*

SEDM ÚDOLÍ

Když se hudba zklidní, říká Dudek:

DUDEK: Vstupme. Hledejme. Trpělivým je třeba velké trpělivosti.

*Objevuje se muž, který za zpěvu prosívá sítem hlínu.
Ptáci se na něho chvíli překvapeně dívají, poté se ho Holubice zeptá:*

HOLUBICE: Co hledáš?

MUŽ SE SÍTEM: Hledám svou cestu.

HOLUBICE: Doufáš, že ji takhle najdeš?

MUŽ SE SÍTEM: Musím hledat všude, chci-li ji jednoho dne někde najít.

Muž se vzdaluje. Stále hledá a zpívá.

DUDEK: Většina se zastaví zde. My jsme však vsadili své životy a svůj rozum, abychom pochopili dokonalost atomu.

VOLAVKA: Musíme se do toho vrhnout po hlavě. Naše bláznovství necht' nám je jedinou oporou.

DUDEK: Vstupme do druhého údolí.

*Objeví se koule, otáčející se kolem své osy.
Tato koule je poháněna osobou držící palici.
Za nimi jde muž, který hraje na housle a rovněž se točí kolem své osy, ve stejném tempu jako koule.
Sokol oslovuje posledního muže:*

SOKOL: Proč se točíš?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Proč se díváš na tu kouli?

Odpovídá hráč

HRÁČ: Protože se pohybuje, stejně jako on. Jako on je ztracená. On i ona ztratili hlavu i nohy. Ona jej zná a on zná ji. Mohou spolu hovořit. Avšak koule je šťastnější než on.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Proč?

HRÁČ: Protože se jí občas dotknu svou palicí.

VOLAVKA: Co je to za hádanku?

HRÁČ: Je stejný jako ta koule, avšak cítí více bolesti než ona. Koule se spojuje s palicí díky ranám, které jí zasazují. Avšak on je své lásce vzdálen. A rány cítí jen ve svém srdci.

*Obě postavy odejdou.
Ptáci jsou zaraženi.
Dudek se pokouší jim pomoci:*

DUDEK: V tomto údolí je třeba zcela se ponořit do Lásky. Je třeba ztratit hlavu i nohy.

Ptáci začínají hýbat hlavami a poté i rukama.

SOKOL: Neznám lásku. Láska mi nahání strach. Žádá si bolest a krev srdce. Pilou si řeže vlastní krk a do těla si vráží ostny.

VRABEC: Mám strach.

Volavka se obrátí na vrabce, který má strach.

VOLAVKA: Mé dítě, hra lásky je nezbytná pro získání moudrosti. Láska tě zabíjí. Ale v každém okamžiku ti propůjčuje svou sílu. Nepohlížej na sebe s nenávistí, neboť nic není výš než ty. Vše, co andělé stvořili, stvořili pro tebe.

Volavka přiměje Vrabce, aby se přidal k pohybu ostatních ptáků. Pohyb se stává stále více frenetickým. Všichni se točí kolem své osy a nakonec vyčerpáním padají na zem.

DUDEK: Nyní si odpočínme. Údolí Lásky je překonáno.

*Vyčerpání ptáci se ukládají ke spánku.
První se vzbudí Sokol.*

SOKOL: Proč jsme usnuli? Co to je?

Postupně se budí i ostatní ptáci.

SOKOL: Kdo na nás seslal tu zvláštní malátnost?

VOLAVKA: Dudku, co se s námi stalo, když jsme spali?

DUDEK: V prvním údolí hledáme. V druhém hoříme láskou. Nyní jsme v údolí Vědění.

VOLAVKA: Ale proč jsme usnuli?

DUDEK: Abychom zůstali bdělí! Kráčíš po stezce závratí. Nikdo neví jak je ta cesta dlouhá. Každý postupuje rychlostí svých kroků.

Všichni jsou poplašeni

SOKOL: Postavme se na stráž. Nenechme v noci nikoho projít bez svolání „Kdo tam?“. Nespěme. Hlídejme svá srdce, neb v okolí se potulují zloději.

*Najednou zaslechneme vzlykot.
Ptáci vidí přicházet muže, který pláče a cosi si vytahuje z očí.*

HOLUBICE: Co si to taháš z očí?

PLAČÍCÍ MUŽ: Vytahuji z nich své slzy, jednu po druhé.

HOLUBICE: A schováváš si je?

PLAČÍCÍ MUŽ: Samozřejmě. Nevidíš, že se z nich stávají kameny? Lesklé a drahocenné kameny?

*Ukazuje jednu slzu, kterou drží mezi dvěma prsty.
Holubice je fascinovaná.*

PLAČÍCÍ MUŽ: Mám jich celou sbírku. Chceš, abych ti je ukázel?

HOLUBICE: Prosím tě o to.

PLAČÍCÍ MUŽ: Všechny mé slzy jsou zde. Podívej. Která se ti nejvíc líbí?

HOLUBICE: Všechny jsou nádherné.

PLAČÍCÍ MUŽ: Chceš jednu? Vyber si. Chceš tuhle? Vezmi si jí. Můžu mít získat další.

V tom okamžiku začne Dudek naléhat na Holubici:

DUDEK: Pojďme, Holubice! Kupředu!

HOLUBICE: Jen okamžik! Viděl jsi, jak jsou ty kameny krásné?

DUDEK: Pojď! Nic tě nesmí zastavit. Jakmile, tě nějaká věc zastaví, stane se tvou modlou.

*Holubice se s lítostí loučí s kameny.
Dohání ostatní ptáky.
Vstupují do čtvrtého údolí.*

DUDEK: Ve čtvrtém údolí fouká studený vítr. Ten vítr se během chvilky přežene obrovským prostorem. Sedm oceánů je mu pouhou kaluží. Sedm planet pouhým zábleskem. Sedm nebí pouhou mrtvolou. Sedm pekel rozbitým sklem. Aníž bychom věděli proč, má mravenec sílu stovky slonů.

VRABEC: Co je to za údolí?

DUDEK: Není tak lehké jím projít, jak by se ti mohlo zdát. Zastavíš-li se zkameníš a zemřeš. Pokračuješ-li v chůzi, slyšíš věčný křik!

*Poslouchají.
Je slyšet vzdálený křik.*

DUDEK: Postup ještě dál!

Objeví se dvě osoby.

Jedna drží destičku pokrytou pískem. Druhá hovoří:

ASTROLOG: Nikdy jste, ptáci, neviděli, jak před sebe astrolog klade destičku pokrytou pískem? Rýsuje na ní hvězdy a planety, nebe, zemi, zvěrokruh. Dozví se tak o dobrých a špatných znameních. Zjistí dům narození a smrti. Poté uchopí destičku za roh a písek vysype.

Písek je vysypán na zem.

VOLAVKA: Nevidím důvod své existence, neboť vše co jsem řekl a vše co jsem učinil je pouhé nic.

SOKOL: V ruce mám jen vítr.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Všechno co bylo, všechno co bude, dobré či špatné, je jen atom. Nezáleží na tom, jestli se druhy udrží nebo vymřou. Když tisíce světů jsou obráceny v prach, bylo by divné, kdyby tak zmizel i ten náš?

DUDEK: Došli jsme až na místo, kde není nic. Toto je údolí Nicoty. Avšak pozor, i nicota skrývá tajemství.

Dudek učiní gesto a pozornost ptáků se opět přenesse k astrologům.

ASTROLOG: Poslyš. Kdybys viděl shořet celý svět až k základům, mohl bys pouze snít. I kdyby vše upadlo v nicotu, stejně by se na dně studny našla noha kulhavého mravence. A vše by mohlo znovu začít. I kdyby byly zničehonic zničeny oba světy, nelze popřít existenci zrnka písku. Kdyby již nezbylo stopy ani po člověku, ani po duchu, nesmíš zapomenout na tajemství kapky deště.

Po chvíli ticha promluví opět Dudek:

DUDEK: Kupředu! Není větší nebezpečí než nehybnost. Zkušeni cestovatelé, zemřete před cílem!

Vydávají se na cestu.

SOKOL: Pohleďte!

Na destičce se objevují voskové předměty, které tam pokládá jeden z astrologů. Palma, škorpión a člověk.

Ptáci se přiblíží.

SOKOL: Palma, škorpión a člověk.

Astrolog postupně ukazuje na jednotlivé ptáky, jakoby jim kladl otázku.

Ptáci zkouší přemýšlet.

VRABEC: Jaký je rozdíl mezi těmi třemi věcmi?

Astrolog kývne a ukazuje na ostatní ptáky.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Nevím.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Já také ne.

VOLAVKA: Já to vím. Je to úplně jinak.

Začíná mačkat předměty z vosku, které nakonec tvoří jednu kouli.

VOLAVKA: Hleďte na tajemství vosku. I když vidíš spoustu jednotlivců, je jich ve skutečnosti jen málo. Existuje jen jeden. Toto je údolí Jednoty.

SOKOL: A škorpión zmizel.

DUDEK: Škorpión? Je v tobě, dobře schován. Mohlo by se zdát, že spí. Ale stačí o něj jen zavadit a získá sílu stovky draků. A uštkne tě silně, i v prachu hrobu.

V té chvíli se objeví otrok, kterého jsme již viděli – ten ježž droga jedné noci dopravila do blízkosti princezny. Bloudí v těchto místech, plachý a ohromený.

SOKOL: Neviděli jsme tě už?

OTROK: Ano. Viděli jste mě ještě za mého života. Strávil jsem jednu noc u princezny, jejíž dokonalosti se nic nemůže vyrovnat. Viděl jsem ji i neviděl. Dotýkal jsem se jí i nedotýkal. Nic na světě není záhadnější než věc, která není ani temná ani jasná.

VOLAVKA: Je zároveň den i noc, ale není ani den ani noc.

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Kde to jsme?

DUDEK: Cestující, který vstoupí do tohoto šestého údolí zmizí, stejně jako zem, po které jde. A zůstane ohromen. Co je zde inteligence? Zůstala na prahu za dveřmi, jako dítě, které se narodí slepé. Procházíme údolím Úžasu.

HOLUBICE: Zbývá nám ještě jedno údolí?

DUDEK: Ano, ale pospat jej je nemožné.

SOKOL: Nic nevidím.

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Nic neslyším.

VOLAVKA: Umírám hrůzou. Je to údolí Smrti?

DUDEK: Ptáci ztrápení, poslouchejte. Poslední krok je nejtěžší. Bytost se rodí obklopena péčí. Roste. A pak přichází smrt a všechno smaže. Z bytosti se stane prach cesty. Avšak v tom samém okamžiku se dozvídá tisíce tajemství, o kterých nevěděla.

HOLUBICE: Ale jaká tajemství? A k čemu je dobré je znát?

VRABEC: K čemu to smrtící úsilí?

DUDEK: Pohleďte.

*Jedna osoba přináší svíci. Druhá motýly.
První vypráví.*

STÍNOHEREC: Jednoho dne se slétli motýli, ztrápení touhou po spojení se svíci. Jeden motýl doletěl až k dalekému zámku a uvnitř zahlédl světlo svíce. Vrátil se a vyprávěl o tom. Avšak moudrý motýl, který schůzi předsedal, řekl, že je to nikam neposunulo.

*Ptáci velice pozorně poslouchají.
Pomocník stínoherce ovládá motýly.*

STÍNOHEREC: Druhý motýl se vydal ke svíci blíže. Dotkl se křídly plamene a svíce zvítězila. Vrátil se, křídla spálená, a vyprávěl o své cestě. Avšak moudrý motýl řekl: „Ani tvoje vysvětlení není přesné.“ V tom se zdvihl třetí motýl, opilý láskou. Odrazil se a prudce s vrhl do plamene. Údy mu zrudly jako oheň. Spojil se s plamenem. Tehdy moudrý motýl, který to zpovzdálí pozoroval, řekl ostatním: „Dozvěděl se, co chtěl vědět. Avšak on jediný tomu rozumí a to je celé.“

*Obě osoby se vzdálí.
Ptáci jsou chvíli zticha, poté se začnou rozhlížet a Sokol se zeptá Dudka:*

SOKOL: Jsme naživu, či po smrti? Kde je Simorg? Ukaž nám ho, neboť jsme překonali údolí!

DUDEK: Údolí? Jaká údolí?

HOLUBICE: Sedm údolí, která jsme měli překonat.

DUDEK: Nic jste nepřekonali, ptáci. Ta údolí byla jen záhadou, snem. Vizí vaší potemnělé mysli. Pohleďte, jsme stále na tomtéž místě.

Ptáci zůstanou chvíli nehybně stát. Dudek předstoupí a říká divákům:

DUDEK: Ptáci svésili hlavy a jejich srdce krvácela. Někteří na místě zemřeli. Ostatní se vydali na cestu.

Ptáci stále stojí bez hnutí a Dudek pokračuje:

DUDEK: Cestovali dlouhé roky a skoro všichni zemřeli, strávení žízní, vysušení sluncem, smutně roztrháni divokými šelmami. Někteří se zastavili, ohromeni tím, co po cestě spatřili. Jiní zapomněli co hledají a ztratili se. Jen pár jich dorazilo až nakonec, vyčerpaní, staří, s rozedranými těly.

SIMORG

V tom okamžiku se objeví Komoří a ptá se:

KOMOŘÍ: Odkud přicházíte, ptáci?

DUDEK: Jdeme z daleka?

KOMOŘÍ: S jakým cílem?

VRABEC: Navštívit Simorga, našeho krále.

KOMOŘÍ: Co by dělal s takovou nemohoucí hrstkou prachu? Odejděte!

VOLAVKA: Vykonalí jsme dlouhou cestu. Král námi nemůže pohrdnout po tolika utrpeních!

KOMOŘÍ: Hlavy zmatené, můžete nabídnout jen své vzdechy! Vraťte se odkud jste přišli!

SOKOL: Na cestě nás čeká smrt.

KOMOŘÍ: Váš život pro vesmír neznamena nic. Tisíce světů plných živých bytostí jsou jako mravenec u dveří tohoto krále! Odejděte!

HOLUBICE: Nevyhazuj nás. Kam bychom šli?

PRVNÍ EXOTICKÝ PTÁK: Hoříme láskou ke králi!

VRABEC: Komoří, otevři nám dveře!

VOLAVKA: Dovol nám jej spatřit!

DRUHÝ EXOTICKÝ PTÁK: Nevyhazuj nás!

HOLUBICE: Slitování!

KOMOŘÍ: Odejděte!

Zavře dveře a odchází, nechávaje ptáky samotné.

DUDEK: I Dudek ztratil odvahu. Opuštěte mi, ptáci, že jsem vás bezhlavě zatáhl na tuto dlouhou cestu. To mojí vinou jsme vyčerpáni a ztraceni. Zmýlil jsem se. Byl jsem obětí klamu, tak jako vy.

V tom okamžiku se znovu objeví komoří. Dívá se na zubožené ptáky a říká:

KOMOŘÍ: Vy jste ještě tady?

Ptáci mu neodpovídají. Komoří nese v rukou tyče, přiblíží se k ptákům a říká:

KOMOŘÍ: Dovedu vás k Simorgovi. Pojd'te.

*Seberou poslední síly a každý si vezme jednu tyč.
Napodobují pohyby komořího.
Nakonec promluví Dudek:*

DUDEK: Dveře se otevřely. Stovka závěsů se před nimi rozhrnula. Vzplálo nejjasnější ze světél. Konečně spatřili Simorga a viděli, že Simorg jsou oni sami a že oni sami jsou Simorgem. Když se dívali na Simorga, viděli, že je to opravdu Simorg. A když se podívali na sebe, viděli, že oni sami jsou Simorgem. Ve skutečnosti tvořili jedinou bytost. Nikdo na světě nikdy neslyšel o něčem podobném.

Ptáci pomalu znehybní v přítomnosti Simorga – v přítomnosti jich samých.

DUDEK: Ničemu nerozuměli a tak se tázali Simorga bez použití jazyka. Ptali se ho na velké tajemství. A tak jim Simorg rovněž mlčky odpověděl: „Slunce mé výsosti je zrcadlo. Ten kdo se dívá do tohoto zrcadla vidí tam svou duši i své tělo. Vidí se tam celý. Kdyby vás bylo třicet či čtyřicet, viděli byste v zrcadle třicet či čtyřicet ptáků.“ Poté se ptáci navždy rozplynuli v Simorgovi. Stín splynul se sluncem a to je vše. Cesta je stále otevřena, ale už není průvodce ani cestujících.

KONEC